

Valtioneuvoston asetus kalastuksesta Tenojoen vesistön sivuvesistöissä

1 Yleistä

Eduskunta hyväksyi 22.3.2017 uuden kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen (EV 16/2017 vp, HE 239/2016 vp), joka kumoaa voimassa olevan kalastussopimuksen (SopS 91/1989). Tällä hetkellä Tenojoen sivuvesistöjen kalastuksesta säädetään Tenojoen kalastuspiirin sivuvesistöjen kalastussäännöstä annetussa asetuksessa (405/1990), joka on annettu vuoden 1951 kalastuslain (503/51) 49:n § nojalla ja jonka voimassaolosta on säädetty kalastuslain (379/2015) §:ssä (siirtymäsäädös).

Uusi Tenon kalastussopimus tulee voimaan ennen seuraavan kalastuskauden alkua eli 1.5.2017. Suomi ja Norja ovat sitoutuneet kalastussopimuksen 3 artiklan 1 kohdan mukaisesti antamaan Tenojoen vesistön sivuvesistöjen lohennousualueiden osalta kansallisia säännöksiä ja määräyksiä kalakantojen suojelun ja kestäväen käytön turvaamiseksi. Kansallisten säännösten ja määräysten laadinnassa voidaan ottaa lähtökohdaksi sopimuksen 4 artiklan mukainen hoitosuunnitelma. Kyseistä suunnitelmaa ei ole vielä laadittu, mutta suomalais-norjalainen Tenojoen seuranta- ja tutkimusryhmä on arvioinut lohikantojen tilaa ja niille asetettujen hoitotavoitteiden täyttymistä. Luonnonvarakeskus on seurannut sivuvesien lohikantojen tilaa mm. sähkökalastus-, sukelluslaskenta ja videokuvausmenetelmillä ja tilastoinut Suomelle kuuluvien sivuvesien saaliita. Seurantamenetelmien käyttö eri sivujokien välillä vaihtelee, Utsjoen vesistössä seuranta on runsainta ja säännöllisintä, kun esimerkiksi Kuoppilas- ja Nilijoesa seurantaa on tehty harvemmalla rytmillä.

Myös kalastuslain 52 §:n 1 momentti sisältää valtioneuvostoa ja maa- ja metsätalousministeriötä koskevan turvaamisveloitteen, jonka mukaan niiden on osaltaan huolehdittava kalavarojen kestäväen käytön ja hoidon toteuttamisesta luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseksi. Kyseinen säännös korostaa perustuslain 20 §:n ympäristövastuusäännöksen mukaisesti sitä, että julkisella vallalla ei ole ainoastaan valtuutusta, vaan myös vastuu huolehtia luonnosta ja sen monimuotoisuudesta. Nyt esitettävä asetus konkretisoi valtioneuvostolle säädettyä velvollisuutta.

Nyt esitettävällä, Tenojoen sivuvesiä koskevalla asetuksella on tarkoitus järjestää näiden vesistöjen kalastus kestäväällä tavalla ottaen huomioon Suomen ja Norjan välisen Tenon kalastussopimuksen tavoitteet ja suuntaviivat lohikantojen hoidoissa ja elvyttämisessä sekä Suomen kalastuslain sekä kalastusasetuksen tavoitteet ja keinot. Kalastussopimuksen olennaisena osana olevassa kalastussäännössä määritellään käytännön kalastusmääräykset. Sopimuksen kalastussääntö on siten pohjana myös vesistön sivuvesien kalastuksen järjestämiselle, koska pääosin samat kalastajat toimivat molemmilla alueilla ja kalastuksen kohteena ovat ne lohikannat, jotka tulevat sivujokiin rajajokea pitkin. Pyydysten teknisten määräysten osalta asetusehdotuksessa viitataan Tenon kalastussopimuksen kalastussäännössä annettuihin määräyksiin mm. lohen pyynnissä käytettävien verkkojen ja patojen osalta.

Lohen vapaa-ajankalastuksessa on tarpeen rajoittaa saalismäärää siten, että rajoitus tukee heikkojen lohikantojen elpymistä. Kalastuslain 3 §:ssä säädetään lain ja sen nojalla annettujen asetusten suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Sen mukaan kalastuslakia ja -asetusta sovelletaan myös valtakunnan rajalla oleviin vesistöihin, mikäli valtiosopimuksen perusteella ei ole toisin säädetty. Näin ollen kalastuslakia ja -asetusta sovelletaan myös Tenon sivuvesistön kalastukseen yleislakina, kun taas nyt esitettävä asetus on kalastusasetukseen nähden erityislainsäädäntöä, jonka 7, 14, 16 §:ssä säädetään kalastusasetuksesta poikkeavasti.

Asetus sisältää sallittuihin pyyntivälineisiin, kalojen sekä vesialueiden rauhoittamiseen, pyyntimittoihin sekä pyydysten käyttöön, asettamiseen ja merkintään liittyviä säännöksiä.

2. Kalastus Tenon sivuvesistöissä

Tenojoen sivuvesistöjen koko ja merkitys lohentuotannon kannalta vaihtelee. Suurimmat sivuvesistöt kuuluvat Norjalle, jolla on kokonaisuutena n. kaksi kolmasosaa Tenon valuma-alueesta. Suomen alueen kolme merkittävintä sivuvesistöä ovat Utsjoki, Vetsijoki ja Pulmankijoki. Utsjoen vesistössä on myös merkittäviä sivujokia. Pulmankijoen vesistön yläosat kuuluvat Suomelle ja käytännössä kalastus tapahtuu Pulmankijärvestä, jonka pohjoisosa kuuluu Norjalle. Näistä sivuvesistöistä ylävirtaan lohta esintyy Kuoppilasjoen, Nilijoen, Akujoen sekä Karigasjoen sivuvesistöissä, jotka ovat huomattavasti kolmea ensin mainittua vesistöä pienempiä valuma-alueeltaan. Ero näkyy myös esimerkiksi Tenon sivujoille arvioitujen kutukantatavoitteiden suuruudessa.

Tenon pääuomaan ja Inarinjokeen verrattuna sivuvesistöjen lohisaalis on vaatimaton. Luonnonvarakeskuksen tilastojen Vuosina 2014 ja 2015 Suomen puoleisesta lohisaaliista saatiin rajajokiosuudelta Teno-Inarijoen pääuomasta 91 % ja sivujokialueilta (9 %). Sivujoista saatu lohisaalis oli noin 3 700 kiloa (2014: 5 000 kg). Sivuvesistöjen lohisaalis kertyy lähinnä Pulmankijärvestä, Vetsijoesta ja Utsjoen vesistöstä.

Sivuvesistöjen kalastus on pääosin vapakalastusta. Verkkokalastusta harjoitetaan tällä hetkellä aktiivisesti vain Utsjoen vesistössä (Utsjoki, Kevojoki ja Čarsejohka) sekä Pulmankijärvellä, missä vuoden 1989 kalastussopimuksen mukaisesti on ollut mahdollista käyttää muuta aluetta pienempisilmäisiä ja yhteen liitettyjä verkkoja lohenkalastukseen. Lohiverkoilla on kalastettu aiemmin mm. Gálddašjohkassa, Vetsijoessa, Kuoppilasjoessa, Akujoessa ja Karigasjoessa, mutta verkkokalastus on vähentynyt eri syistä. Patokalastusta on harjoitettu Utsjoessa ja Vetsijoessa, mutta viime vuosina patoja ei ole käytetty kuin satunnaisesti.

Tenojoen sivujokialueilla voidaan erottaa seuraavat kalastajaryhmät:

- Nuorgamin osakaskunnan kalastus Pulmankijärvestä,
- Vetsikon osakaskunnan osakkaiden kalastus Vetsikkojoen alajuoksun yksityisvesialueilla,
- Kirkonkylän osakaskunnan osakkaat Utsjoen vesistön ja Vetsikkojoen yläjuoksun yksityisvesialueilla,
- kalastus osakaskuntien osakkaiden luovutusluvilla.

Aiemmin valtion vesialueille on myönnetty vuoden 1981 kalastuslain (286/1982) 12 §:n mukaisia lupia kotitarvekalastukseen Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kunnissa vakinaisesti asuville henkilöille. Näitä lupia on käytetty lähinnä Vetsi- ja Utsjoen latvaosissa sijaitsevilla valtion vesialueilla. Uuden kalastuslain (379/2015) 10 §:ssä kotikuntaan perustuvaa oikeutta saada maksuton kalastuslupa valtion vesille kavennettiin rajaamalla mm. Tenojoen vesistön lohen ja taimenen nousualueet luvan piiristä pois. Tämän johdosta vuoden 2016 alusta lukien näille alueille lupia myy harkintansa mukaan Metsähallitus luvanmyyntiä koskevien kiintiöpäätösten puitteissa, ottaen huomioon kalakantojen tilan mahdollistamat kalastusmahdollisuudet.

Kalastuslain 12 §:n mukaan yhteisen vesialueen osakas voi ilman muiden osakkaiden suostumusta antaa toiselle luvan kalastaa osakkaalle itselleen kuuluvan kalastusoikeuden nojalla. Tenojoen vesistössä säännöksen mahdollistamaa ns. lupien suoramyntiä on harjoitettu varsin paljon. Osa paikallisista osakkaista on ostanut osakkuutensa mahdollistaman enimmäismäärän vapakalastuslupia jälleenmyyntitarkoituksella. Osakaskunnan myöntämiä lupia on jälleenmyyty kalastuslain 12 §:n mukaisena osakkaan myöntämänä kalastuslupana. Samaa osakaslupaa on voitu kierrättää kesän aikana usealla eri vapakalastajalla. Kalastuskaudella 2015 Utsjoen sivujokialueelle tilastoitiin 660 vapakalastusluovutusta, jotka sisälsivät 1 655 kalastusvuorokautta. Luovutusten tarkka määrä ei ole ollut kaikilta vuosilta tiedossa saalistilastointia varten. Utsjoen osakaskunta myi sivujokialueilleen edelleen vain vapakalastuslupia, joten lohiverkoilla kalastavien määrä ei näin ollen ole tiedossa.

Useiden Tenojoen sivujokien (Pulmankijoki sivujokineen, Vetsikkojoki, Utsjoki sivujokineen, Kuoppilasjoki, Nilijoki, Akujoki ja Karigasjoki) lohenkalastusta on pyritty rajoittamaan rauhoittamalla joki osittain tai kokonaan aluehallinnollisilla päätöksillä. Rauhoituksia on tehty alueellisin yhteissopimuk-

sin kattaen sekä yksityisvesialueita että valtion vesialueita. Outakosken osakaskunta on lisäksi antanut osakkailleen suosituksen pidättäytyä kalastuksesta mm. Aku- ja Karigasjoessa.

Ylä-Pulmankijoen ja Gálddašjohkan kalastus on rauhoitettu kokonaan jo useita vuosia aiemmin, samoin kuin Tsarsjoen keski- ja yläjuoksu. Utsjoen kirkonkylän osakaskunta on pyrkinyt säätelemään yksityisvesiensä lohenkalastusta pyydysyksiköinnillä tai rajoittamalla vuosina 2014 ja 2015 vapakalastusta viikkotasolla tai kalastuskauden lopussa. Joitakin Utsjoen osakaskunnan vapakalastusrajoituksia purettiin kalastuskaudelle 2016.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Tenojoen sivuvesien kalastus on tarkoitus järjestää siten, että se on sopuinnussa kalastuslain ja asetuksen kanssa ja tukee Suomen ja Norjan välisen Tenon kalastussopimuksen tavoitteita vesistön lohikantojen elvyttämisestä. Kalastusmääräyksissä on pyritty johdonmukaisuuteen Tenon kalastussopimuksen kalastussäännön määräysten kanssa. Suomen ja Norjan välisen Tenon kalastussopimuksen yleiseksi tavoitteeksi on asetettu Tenojoen anadromisten kalakantojen (lohi, meritaimen ja merinieriä) monimuotoisuuden ja tuottavuuden turvaaminen kestävän kehityksen periaatteiden ja varovaisuusperiaatteen mukaisesti sekä kalastuksen järjestäminen siten, että vesistön tuotantokapasiteettia voidaan hyödyntää täysimääräisesti.

Rajajokiosuutta koskevan sopimuksen rakenne muuttuu joustavammaksi, jotta kalakannan muutoksiin voidaan reagoida säätelemällä kalastusta tarkoituksenmukaisemmin ennakkoon varautumisen periaatteiden mukaisesti ja ottaa huomioon eri sivujokien lohikantojen erot kalastuksen säätelyssä. Joustavuuden toteuttamiseksi myös maiden välistä tutkimus-, valvonta- ja hallintoyhteistyötä on kehitettävä. Nyt esitettävässä asetuksessa joustavuus ja eri lohikantojen tilan huomioon ottaminen ilmenee kalastussäännösten asettamisena erilaisina niille sivuvesistöille, missä lohikannat täyttävät niille asetetut kutukantatavoitteet sekä niille vesistöille, missä lohikantojen elpymistä on tuettava kalastussäädöksillä. Lohikantojen tutkimuksen ja seurannan kannalta tärkeää on saalistietojen kattava kerääminen myös Tenojoen sivuvesien kalastuksesta.

Tenojoen vesistössä esiintyy noin 30 erillistä lohikantaa. Näiden lohikantojen tila vaihtelee paljon. Vesistön latvoilla sijaitsevien kantojen tila on heikko, eivätkä ne saavuta kestävän kalastuksen mittarina yleisesti käytettyjä kutukantatavoitteita. Sen sijaan Suomelle kuuluvan vesistöalueen alaosassa sijaitsevat lohikannat ovat saavuttaneet nämä tavoitteet. Asetuksen tavoitteena on ottaa lohikantojen erilainen tila huomioon kalastusmääräyksissä niin, että kutukantatavoitteet saavutettaisiin ja ylläpidettäisiin.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Asetuksen sisältämällä kalastuksensäätelyllä pyritään tukemaan Tenojoen rajajokiosuudelle laaditun kalastussäännön tavoitteita parantaa Tenojoen lohikantojen tilaa niin, että hyvää tilaa osoittavat hoitotavoitteet saavutetaan pääosin kahden lohisukupolven aikana. Tämä tarkoittaa käytännössä runsaan kymmenen vuoden aikajaksoa. Tilan parantaminen edellyttää lohiin kohdistuvan kalastuskuolevuuden vähentämistä noin 30 %:lla nykytilanteeseen verrattuna. Sivuvesistöissä tämä edellyttää myös kalastuskuolevuuden vähentämistä sekä huolehtimista siitä, että pääuomasta sivuvesiin selvinneiden lohien kalastuskuolevuus ei uudelleen kasva. Kalastuskuolevuuden vähennystarve kohdistuu eri tavoin eri sivuvesistöihin niiden lohikantojen tilan mukaisesti. Joka tapauksessa pääosa Tenon sivuvesistöjen lohikantojen kalastuksesta tapahtuu Tenon pääuomassa ennen kuin ne pääsevät kutuvaelluksellaan kotijokeensa.

3.3. Muun lainsäädännön huomioonottaminen

Asetusluonnoksessa ei ole säännöstä poikkeusluvista kalantojen suojeluun tai kehittämiseen tähtäävistä toimenpiteistä, koska vastaavista luvista säädetään kalastuslain 47 §:ssä. Tutkimustoiminta Tenojoen sivuvesistöissä on ollut runsasta ja sen jatkaminen on tarpeen, jotta lohikantojen tilaa voidaan arvoida ja sopeuttaa kalastusmääräyksiä lohikantojen tilan muutoksiin. Myös Pulmankijärvellä on harjoitettu kirjanpitokalastusta lohiverkoilla tutkimustarkoituksessa, mikä on saatu kerättyä tietoa tämän vesistön lohikantojen tilan arviointia varten. Kalastuslain 47 §:n nojalla ELY-keskus voi myös jatkossa myöntää poikkeuslupia esimerkiksi tutkimustoimintaa varten.

Myös kalanviljelystä ja kalojen istuttamisesta on säädetty kalastuslaissa, eikä sivuvesiasetuksen katsoja tarvittavan tätä koskevia säädöksiä. Myös Gyrodactylus salaris -loisen torjunnasta säädetään erillisellä asetuksella, joka koskee myös Tenojoen sivuvesistöjä (Tenojoen, Näätäjäojen, Paatsjoen, Tuulomajoen ja Uutuanjoen vesistöalueiden suojaamisesta Gyrodactylus salaris -loisen leviämiseltä annettu maa- ja metsätalousministeriön asetus (1376/2004)).

4. Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Soveltamisalue. Pykälässä säädettäisiin asetuksen maantieteellisestä soveltamisalueesta. Kalastuksesta Tenojoella Norjan kanssa tehdyn sopimuksen 2 artiklan 2 kohdan mukaan artiklan 3 veloitetta sivuvesistöjen kalastuksensääntelystä sovelletaan vesistön lohennousualueella, joka on merkitty sopimuksen liitteenä 1 olevaan karttaan. Lohennousualueen määrittely perustuu tietoihin lohen noususta Tenojoen sivuvesistöissä, jotka päivitettiin sopimusta laadittaessa. Soveltamisala on laajempi kuin voimassaolevassa sivuvesien kalastusta koskevassa asetuksessa, koska tiedot lohen esiintymisalueen laajuudesta päivitettiin sopimusneuvottelujen yhteydessä.

Kuoldnajokkaa ja Vuobmanveijohkaa sekä Tsuoggajokkaan alaosa ei ole sisällytetty soveltamisalueeseen, vaikka ne on merkitty sopimuksen lohennousualueetta koskevaan karttaan. Näissä joissa lohen esiintyminen on hyvin harvinaista ja kalastus niissä on vähäistä, eikä kohdistu loheen tai meritaimeneen. Niiden kalastusta on katsottu voitavan säädellä parhaiten Metsähallituksen kiintiöpäätöksillä tai tarvittaessa ELY-keskuksen rajoituspäätöksillä.

2 §. Sallitut pyyntivälineet. Pykälässä määritellään ne pyydykset, joita on mahdollista käyttää kalastuksessa vaarantamatta lohikantojen ja muiden kalavarojen kestäväää käyttöä ja hoitoa luonnon monimuotoisuuden määrittämiseksi. Koska kyse on pienistä virtavesistä ja erityisesti loheen ja muihin vaelluskaloihin kohdistuvasta kalastuksesta, pykälässä on lueteltu ne pyydykset, joita kalastuksessa voidaan käyttää.

Lohen ja taimenen pyynnissä on sallittua käyttää potku- ja mertapatoa, seisovaa verkkoa sekä vapaa ja viehettä. Nykyisin voimassa olevaan asetukseen verrattuna kulutusverkon käyttö ei ole enää sallittua, koska sen käyttäminen on kielletty vuoden 2016 alusta voimaan tulleen kalastuslain 48 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaisesti koko maassa, eikä asetuksella voida poiketa lain säännöksistä.

Muiden lajien pyynnissä on sallittua käyttää seisovaa pohjaverkkoa, vapaa ja viehettä, katiskaa järvi-laajentumisissa, onkea ja pilkkiä sekä madekoukkua jäältä kalastettaessa. Nykyisin voimassa olevaan asetukseen verrattuna sallitaksi lueteltujen pyydysten lista on laajentunut, koska katiskapyynti sekä onkiminen ja pilkkiminen on sallittu koski- ja virta-alueiden ulkopuolella. Näiden pyydysten käyttö katsottu mahdolliseksi kalakantoja vaarantamatta ja se mahdollistaa esimerkiksi haukikannan vähentämisen niillä alueilla missä sitä esiintyy. Onkiminen ja pilkkiminen on kielletty vaelluskalavesistöjen koski- ja virta-alueilla kalastuslain 46 §:n 1 momentin 7 kohdan nojalla. Muut kuin säännöksessä luetellut pyydykset ja kalastustavat ovat kiellettyjä.

3 §. Kalastuskieltoalueet. Vaelluskalakantojen kestävään käytön turvaamiseksi sekä lisääntymisalueiden suojaamiseksi kaikenlainen kalastus on kielletty viidessä erikseen määritellyssä kohteessa. Ylä-Pulmankijoki sivujokineen sekä Kaldautsjoki kuuluvat Pulmankijoen vesistöön. Vastaava rauhoitus on myös nykyisessä kalastussäännössä ja se on osa kokonaisuutta, millä on haluttu mahdollistaa Pulmankijärven verkkokalastus niin, että vesistön lohikantojen kalastus pysyy kokonaisuutena kestäväällä

tasolla. Rauhoitusalue on myös katsottu hyödylliseksi kalastuksen valvonnan kannalta. Kaldautsjoki jokisuun ja Kaldautslompolon välisellä alueella on myös rauhoitettu nykyisen kalastussäännön nojalla. Tämän lisäksi Utsjoen kalastusalue on päätöksellään rauhoittanut joen yläosan kalastukselta. Jatkossa koko alue on tarkoitettu rauhoittamaan esitettävän sivuvesiasetuksen nojalla.

Utsjoessa jokisuus Utsjoen ja Nuorgamin välisen maantien siltaan saakka on nykyisin rauhoitettu kalastukselta ja pykälässä esitetyn mukaisesti vastaava rauhoitusalue pidettäisiin voimassa. Utsjoen sivujoki Tsarsejoki on ollut rauhoitettu Utsjoen kalastusalueen päätöksellä jokisuun läheisyydessä sijaitsevasta putouksesta ylävirtaan. Kyseinen putous on ollut ongelmallinen kalastuksen järjestämisen kannalta, koska pyydysten asettaminen siihen on saattanut rikkoa vapaaksi jätettävää uomaa koskevia määräyksiä. Lisäksi putouksen alueella on havaintoja vapakalastajien harjoittamasta rokastuksesta. Lohi nousee putouksen alueella tiettyjä kapeita uomia myöten, jolloin niissä tapahtuvalla pyynnillä voi olla suuri merkitys Tsarsejoen lohikantaan kohdistuvalle pyynnille. Tästä syystä rauhoitusaluetta on laajennettu käsittämään koko Tsarsejoki.

Kevojoki laskee Utsjoen vesistöön saman jokisuiston kautta kuin Tsarsejoki. Lohen nousualue Kevojoessa kuuluu Kevon luonnonpuistoon. Jokialueella on kuitenkin runsaasti erityisperusteisia kalastusoikeuksia. Tätä kalastusoikeutta on pyritty luovuttamaan kalastuslain 12 §:n perusteella. Käyttäjämäärän kasvun myötä lisääntynyt kalastuspaine voi muodostua lohikannan kannalta liian voimakkaasti, mistä syystä Kevojoen lohen nousualueita esitetään rauhoitettavaksi lukuun ottamatta muun kalan pyynti järvilaaajentumisissa. Tämä kalastus voisi jatkua erityisperusteisten kalastusoikeuksien osalta.

Asetusluonnoksessa on esitetty pykälään myös vaihtoehto (B), jossa kalastuskieltoalueisiin liitettäisiin myös mainituista kalastuskieltoalueista ylävirtaan sijaitsevat Nilijoki, Akujoki sekä Karigasjoki. Näissä sivujoissa kalastus on ollut hyvin vähäistä, koska Outakosken osakaskunta on suosittanut kalastuksesta pidättäytymistä näissä vesistöissä. Käytännössä tilanne on vastannut Utsjoen ja Pulmankijoen vesistöjen rauhoitettujen alueiden tilannetta.

4 §. Yleinen viikkorauhoitus. Pykälässä määritellään yleisen viikkorauhoituksen aika, jolloin kaikkien kalalajien kalastus on kokonaan kielletty. Tämän lisäksi kalastusaikoja on määrätty tarkemmin eri pyydyksille myöhemmissä kalastussäännön pykälissä. Yleinen viikkorauhoitus kieltää kalastuksen vuorokauden ajaksi sunnuntai-illasta maanantai-iltaan. Kalastuskielto koskee myös yleiskalastusoikeuksilla tapahtuvaa kalastusta. Muiden kalalajien kalastus on sallittu myös tänä aikana asetuksen soveltamisalueeseen kuuluvissa järvissä 200 metriä kauempana joen niskasta tai suulta. Muille kalalajeille sallitut pyydykset on määritelty 2 §:n 2 momentissa.

5 §. Kalastuskausi vapalla ja vieheellä. Vapakalastuskautta koskevassa pykälässä määritellään vapakalastukselle sallitun kalastuskauden alku- ja loppupäivämäärät (1.6. - 20.8.). Alku- ja loppupäivämäärät koskevat kaikkea vapakalastusta. Kalastuspainetta on tämän lisäksi mahdollista tarvittaessa säädellä myönnettävien kalastuslupien ehdoilla sekä saalismääriä koskevilla rajoituksilla.

Vapakalastuskautta ehdotetaan lyhennettäväksi nyt voimassa olevaan sääntöön verrattuna 11 päivällä kalastuskauden alusta sekä 11 päivällä kalastuskauden lopusta, koska nykyisin vapakalastus on ollut sallittua toukokuun 20 päivästä elokuun 31 päivän loppuun. Kalastuskauden lyhentämisen tarkoituksena on suojella lohikantoja ja kohdentaa kalastuskuolevuuden vähennystoimia niihin lohikantoihin, joiden tila on heikentynyt ja toisaalta vähentää lohikantojen lisääntymisen kannalta tärkeimpien yksilöiden, eli useamman merivuoden emokalojen ja uudelleen kutemaan nousevien emokalojen pyyntiä.

Kalastuskauden loppuajan lyhentämisellä pyritään vähentämään jo kutupaikoilleen asettuneiden lohien kalastusta, joka myös kohdistuu edellä mainittuihin lohiin. Lisäksi on tiedossa, että nykyisen kalastuskauden lopulla saatavista lohista huomattava osa on jo valmistautumassa kutuun myös fysiologisesti, eikä niiden arvo elintarvikkeena ole kovin hyvä. Kalastuskauden alku ja loppupää ei ole erityisen vilkasta lohenkalastusaikaa.

6 §. Viehekalastuksen syöttiä ja koukkupydyksiä koskevat yleiset säännökset. Pykälässä kiellettäisiin kaikkea vapakalastusta koskien katkarapujen, kalojen ja matojen käyttö syöttinä kalastuksessa. Katkarapu ja mato on katsottu lohenkalastuksessa liian tehokkaaksi syöttiksi ja kielletty tästä syystä. Syöttikalorien kiellon taustalla on myös *Gyrodactylus salaris* -loisen torjunta. Kalojen siirto toisesta vesistöstä on kielletty kalastussopimuksen 15 artiklan nojalla. Kiellolla tehostetaan kyseistä rajoitusta ja halutaan lisäksi estää tilanteita, joissa syöttikaloroja tuotaisiin tietämättömyyttään muista vesistöistä.

Toisessa momentissa sallittaisiin kuitenkin Tenojoen vesistöstä peräisin olevien kuolleiden syöttikalorien käyttö madekoukuissa jäältä tapahtuvassa kalastuksessa sekä madon käyttö syöttinä jäältä tapah-

tuvassa pilkkimisessä. Kalastuslain 46 §:n mukaisesti pilkkiminen on sallittua vaelluskalavesistöjen koski- ja virtapaikkojen ulkopuolella.

Kolmannessa momentissa säädettäisiin selkeyden vuoksi siitä, että pyydykseen jo tarttuneen kalan nostamisessa vedestä saa käyttää apuvälineenä nostokoukkuja, kalakirvestä tai haavia. Kalastuslain 46 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan koukun tahallinen tartuttaminen kalaan ulkopuolelta on kielletty kalastuksessa.

7 §. Lohen saaliskiintiö viehekalastuksessa. Kalastuslain 52 §:n 2 momentin mukaan vesialueella, jossa esiintyy kalalaji tai -kanta, jonka elinvoimaisuus tai tuotto on heikentynyt tai vaarassa heikentyä taikka vesialueella, joka on keskeinen kalalajin tai -kannan lisääntymisen kannalta, voidaan valtioneuvoston asetuksella muun muassa kieltää tiettyä määrää suuremman saaliin ottaminen.

Pykälässä esitetään yhden lohien kalastajakohtaista, vuorokausittaista saaliskiintiötä lohelle. Saaliskiintiö koskisi ainoastaan kalastusta vavalla ja vieheellä. Päiväkohtaisen saaliskiintiön asettamisen on katsottu olevan tarpeellinen vapakalastuksesta aiheutuvan kalastuspaineen kestävä tason varmistamiseksi. Saaliskiintiö olisi pienempi kuin muualla Suomessa vapaa-ajankalastuksessa sovellettava kahden lohien päiväkiintiö, josta säädetään kalastusasetuksen (1360/2015) 4 §:n 1 momentissa. Tarkoituksena on varmistaa vapakalastuksen osalta kestävä kalastusta, koska mm. kalastuslain 12 § mukaisten osakaiden myöntämien kalastuslupien tarjonta on runsasta, mikä vaikeuttaa vapakalastuksen kalastuspaineen säätelyä.

8 §. Kielletyt vapakalastusalueet. Pykälän ensimmäisessä momentissa rajoitettaisiin vapakalastusta pyyntiin asetettujen patojen läheisyydessä. Kalastus olisi kiellettyä patojohteiden sisällä sekä 50 metriä padon alapuolella tai 10 metriä sen sivulla.

Toisessa momentissa kiellettäisiin kalastus 10 metriä lähempänä seisovaa verkkoa. Määräysten tarkoituksena on estää pyydysvahingot ja kalojen karkoittuminen pyydyksen lähetyviltä. Suojaetäisyydet on arvioitu vastaavasta pyynnistä saatujen kokemusten nojalla ja samalla pyrityä asettamaan etäisyydet niin, että ne eivät turhaan estä kalastusta kapeassa jokiuomassa.

Kolmannessa momentissa kiellettäisiin kalastus silloilta. Sillalla kalastus saattaisi aiheuttaa vaaratilanteita muille kalastajille ja sillan käyttäjille. Neljännessä momentissa rajoitetaan vapakalastusta Kevo- ja Tsarsjoen suualueiden läheisyydessä, joihin lohi nousee. Vastaava kieltäminen on säädetty myös Tenon rajajokiosuudelle ja se suojaa sivujokeen hakeutuvia kaloja, jotka saattavat pysähtyä lähialueelle ennen nousua sivujokeen tai liikkua jokisuun läheisyydessä. Muut soveltamisalueella sijaitsevat kohdat, missä Tenon sivuvesistöjen omaan laskee sivu-uoma ovat kokoluokaltaan pienempiä, eikä rauhoitusalueen säätämistä niiden suualueelle ole katsottu tarpeelliseksi ja ELY-keskus voi tarvittaessa määrätä kalastuskieltoja kalastuslain nojalla, mikäli jokisuukalastuksen rajoittaminen katsotaan tarpeelliseksi. Etäisyys jokisuuhun lasketaan tarkastelukohtaan nähden lähimmästä sivujoen rannasta tai lähimmän uoman lähimmästä rannasta, jos sivujoen laskukohdassa on useita uomia.

9 §. Seisovan verkon kalastuskausi. Seisovan verkon kalastuskausi alkaisi Pulmankijoen, Vetsijoen ja Utsjoen vesistöissä kesäkuun 1 päivä ja jatkuisi heinäkuun 31 päivään saakka. Näissä vesistöissä viikoittainen kalastusaika olisi kolme vuorokautta. Nämä ovat alimmat Suomen sivuvesistöt Suomen alueella ja vesistöjen lohikantojen on havaittu täyttävän niille asetetut kutukantatavoitteet. Yhdessä Tenon pääuoman uuden kalastussäännön kanssa näissä joissa on mahdollista antaa pääuomaa lievempiä rajoituksia kalastukselle lohikantojen tilaa vaarantamatta. Pulmankijoen ja Utsjoen vesistöissä on lisäksi ollut käytössä rauhoitusalueita, joiden voimassaoloa on tarkoitus jatkaa. Verkkokalastus on ollut runsainta Utsjoen vesistöissä. Pulmankijoen vesistöissä verkoilla on kalastettu Pulmankijärvessä. Vetsijoessa verkkokalastusta on ollut viime vuosina satunnaisesti.

Muualla asetuksen soveltamisalueella seisovan verkon kalastuskausi alkaisi kesäkuun 16 päivä ja jatkuisi heinäkuun 31 päivään saakka. Viikoittainen kalastusaika olisi kaksi vuorokautta. Utsjoen vesistöistä ylävirtaan sijaitsevat sivuvesistöt Suomen puolella ovat varsin pienikokoisia ja niissä on vain vähän kestävässä pyydyskalastukseen soveltuvia paikkoja. Lohikannat eivät tämänhetkisen tiedon perustella täytä kestäväälle kalastukselle asetettuja kutukantatavoitteita, mistä syystä verkkopyynnin kalastusaikaa on rajoitettava jokiin nousseiden kutukalojen kalastuksen vähentämiseksi. Useimpien näiden vesistöjen alaosat kuuluvat kuitenkin osakaskunnille ja joissakin niistä on myös erityisperusteisia kalastusoikeuksia. Verkkokalastusta koskevia määräyksiä voidaan tarvittaessa täsmentää ELY-keskuksen määräyksillä tai kalastusoikeuden haltijoiden määräämillä kalastuslupien ehoilla.

Pykälästä 9 on esitetty kaksi vaihtoehtoa. Mikäli pykälän 3 rauhoitusalueet käsittäisivät myös Nilijoen, Akujoen ja Karigasjoen, kalastus seisovalla verkolla olisi sallittua vain Pulmankijoen, Vetsijoen ja Utsjoen vesistöissä. Tilanne vastaisi pitkälti tämän hetkistä pyydysten käyttöä.

Nykyisessä sivuvesiasetuksessa sallittuihin kalastusaikoihin verrattuna seisovan verkon käyttöaika lyhenisi huomattavasti, koska seisovan verkon käyttö on nykyisin sallittu toukokuun 20 päivän alusta elokuun 31 päivän loppuun. Myös Pulmanki-, Vetsi- ja Utsjoen vesistöjen ulkopuolella viikoittainen käyttöaika lyhenisi, mutta tällä alueella lohiverkkojen käyttö on ollut hyvin vähäistä ja satunnaista joka tapauksessa. Käytännössä seisovan verkon käyttö on rajoittunut lähinnä Pulmankijärveen sekä Utsjoen vesistöön ja alkanut laajassa mitassa vasta kesäkuussa. Tämä on johtunut toisaalta siitä, että kalastusolosuhteet ovat olleet hyvin hankalat seisovalle verkolle kalastuskauden alussa, kevättulvan aiheuttaman suuren virtaaman ja korkean vedenkorkeuden vuoksi. Kalastuskauden lopussa pyyntimahdollisuutta ei ole laajalti käytetty elokuun loppuun saakka, koska kutuun valmistautuvien lohien laatu elintarvikkeena heikkenee osassa saalista elokuussa. Lisäksi riittävä lohimäärä on useimmiten saatu kalastettua jo aikaisemmin.

Kalastusajan lyhentäminen on välttämätöntä lohikantojen kestäväen hyödyntämisen säilyttämiseksi ja heikkojen lohikantojen tilan parantamiseksi ja suojelun tehostamiseksi. Kalastuskauden lopussa kalastusaikaa on lyhennetty, koska huomattava osa saaliista on lihan laadultaan heikompia kutuun valmistautuvia lohiksi, eikä voimakasta pyyntiä tässä suhteessa pidetä eettisesti suotavana. Yön pidentyessä elokuussa verkkopyynti voi myös kohdistua alkukautta selvemmin kutupaikan valinssiin ja sitä puolustaviin yksilöihin, jotka eivät havaitse verkkoa hämärissä olosuhteissa.

Koska nykyisen kalastuskauden alussa ja lopussa on useita viikkoja sellaista kalastusaikaa, jota ei käytännön syistä ole käytetty, tai saalista on ollut mahdollista saada vain vähän, aiheuttaa muutos laskennallisesti suuren leikkauksen sallittujen kalastuspäivien lukumäärään. Kalastusajan vähentäminen on myös seisovien verkkojen kalastuksessa sivuvesissä välttämätöntä, jotta lohikantojen elpymisen kannalta tavoitteeksi asetettu noin 30 %:n vähennys lohikantojen kalastuskuolevuuteen on mahdollista saavuttaa.

10 §. Patokalastuksen kalastusaika. Patojen käyttö Tenon vesistön Suomelle kuuluvissa sivuvesistöissä on ollut hyvin vähäistä. Patopyyntiin soveltuvia paikkoja on lähinnä Vetsijoen ja Utsjoen vesistöissä. Utsjoen vesistöä ylävirtaan sijaitsevat sivuvesistöt Suomen puolella ovat varsin pienikokoisia ja niissä on vain vähän kestäväen pyydyskalastukseen soveltuvia paikkoja. Lohikannat eivät tämänhetkisen tiedon perusteella täytä kestäväälle kalastukselle asetettuja kutukantatavoitteita, mistä syystä verkkopyynnin kalastusaikaa on rajoitettava jokiin nousseiden kutukalojen kalastuksen vähentämiseksi. Useimpien näiden vesistöjen alaosat kuuluvat kuitenkin osakaskunnille ja joissakin niistä on myös erityisperusteisia kalastusoikeuksia. Verkkokalastusta koskevia määräyksiä voidaan tarvittaessa tämentää ELY-keskuksen määräyksillä tai kalastusoikeuden haltijoiden määräämillä kalastuslupien ehdoilla.

Pykälän 1 momentissa esitetään, että patokalastus alkaisi Pulmankijoen, Vetsijoen ja Utsjoen vesistöissä kesäkuun 1 päivä ja jatkuisi heinäkuun 31 päivään saakka. Näissä vesistöissä viikottainen kalastusaika olisi kolme vuorokautta. Nämä ovat alimmat Suomen sivuvesistöt Suomen alueella ja vesistöjen lohikantojen on havaittu täyttävän niille asetetut kutukantatavoitteet. Yhdessä Tenon pääuoman uuden kalastussäännön kanssa näissä joissa on mahdollista antaa pääuomaa lievempiä rajoituksia kalastukselle lohikantojen tilaa vaarantamatta. Pulmankijoen ja Utsjoen vesistöissä on lisäksi ollut käytössä rauhoitusalueita, joiden käyttöä on tarkoitus jatkaa. Verkkokalastus on ollut runsainta Utsjoen vesistöissä. Pulmankijoen vesistöissä verkoilla on kalastettu Pulmankijärvestä. Vetsijoessa verkkokalastusta on ollut viime vuosina satunnaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan patokalastuskausi alkaisi muualla asetuksen soveltamisalueella kesäkuun 16 päivä ja jatkuisi heinäkuun 31 päivään saakka. Viikoittainen kalastusaika olisi kaksi vuorokautta. Utsjoen vesistöä ylävirtaan sijaitsevat sivuvesistöt Suomen puolella ovat varsin pienikokoisia ja niissä on vain vähän kestäväen pyydyskalastukseen soveltuvia paikkoja. Lohikannat eivät tämänhetkisen tiedon perusteella täytä kestäväälle kalastukselle asetettuja kutukantatavoitteita, mistä syystä verkkopyynnin kalastusaikaa on rajoitettava jokiin nousseiden kutukalojen kalastuksen vähentämiseksi. Useimpien näiden vesistöjen alaosat kuuluvat kuitenkin osakaskunnille ja joissakin niistä on myös erityisperusteisia kalastusoikeuksia. Verkkokalastusta koskevia määräyksiä voidaan tarvittaessa tämentää ELY-keskuksen määräyksillä tai kalastusoikeuden haltijoiden määräämillä kalastuslupien ehdoilla.

Pykälästä 10 on esitetty kaksi vaihtoehtoa. Mikäli pykälän 3 rauhoitusalueet käsittäisivät myös Niljoen, Akujoen ja Karigasjoen, patokalastus olisi sallittua vain Vetsijoen ja Utsjoen vesistöissä. Patokalastus on tällä hetkellä satunnaista ja patoja on ollut käytössä lähinnä vain Utsjoen vesistössä.

Verrattuna nykyisessä sivuvesiasetuksessa sallittuihin käyttöaikoihin patojen käyttöaika lyhenisi huomattavasti, koska patojen käyttö on nykyisin sallittu toukokuun 20 päivän alusta elokuun 31 päivän loppuun. Käytännössä patokalastus on alkanut vasta kesäkuun puolivälin jälkeen kun kulutuska- lastuksen kausi on päättynyt. Tämä on johtunut toisaalta siitä, että kalastusolosuhteet ovat olleet hyvin hankalat kalastuskauden alussa, kevättulvan aiheuttaman suuren virtaaman ja korkean vedenkorkeu- den vuoksi. Kalastuskauden lopussa saalismäärät ovat asteittain pienentyneet lohien kutunousun vä- hentyessä. Nykyisin sallitun kalastuskauden lopussa myös kutuun valmistautuvien lohien laatu elin- tarvikkeena heikkenee osassa saalista elokuussa, eikä pyyntimahdollisuutta ei ole laajalti käytetty elokuun loppuun saakka. Lisäksi riittävä lohimäärä on useimmiten saatu kalastettua jo aikaisemmin.

Patokalastuksen kalastuskauden lyhentäminen on välttämätöntä samoista lohensuojelullisista syistä kuin edellä selostettu muun verkkokalastuksen kalastusajan lyhentäminen. Patojen käyttömahdolli- suus on kuitenkin haluttu säilyttää vaihtoehtona verkkopyynnille sallitulla kalastuskaudella, vaikka patojen käyttö on ollut hyvin vähäistä. Pato on myös ehkä kaikkein perinteisin lohienpyyntimuoto Tenojoen vesistössä, vaikka myös patokalastuksessa on tapahtunut teknistä kehitystä materiaalien osalta.

11 §. Kudottujen pyydysten määrällinen rajoitus. Pykälässä rajoitettaisiin kalastuksessa sallittujen pyydysten käyttömäärää. Pulmankijoen, Vetsijoen ja Utsjoen vesistöissä kalastusoikeuden haltijat voivat käyttää nyt voimassa olevan kalastussäännön tavoin seisovaa verkkoa tai patao samanaikaisesti, koska näiden vesistöjen lohikantojen tila täyttää sille asetetut kutukantatavoitteet.

Muissa Suomelle kuuluvissa sivuvesistöissä kalastusoikeuden haltijat voisivat käyttää vain yhtä sei- sovaa verkkoa tai patao samanaikaisesti. Tällä hetkellä voimassa oleva kalastussääntö sallii kahden seisovan verkon tai padon käyttämisen samanaikaisesti. Vain yhden seisovan verkon tai padon käytön salliminen samanaikaisesti on yksi keino saavuttaa tavoitteeksi asetettu noin 30 %:n vähennys lohien kalastuskuolevuuteen.

Pykälässä säädettäisiin lisäksi, että yksi pyydys lasketaan kyseiseen kalastukseen oikeuttavaa kalas- tusoikeutta omistavaa kiinteistöä kohti. Pyydysmäärän tarkastelussa on otettava huomioon myös sa- manaikaisesti samalla kalastusoikeudella Tenon pääuomassa tapahtuva kalastus. Jos kiinteistöllä on useita omistajia, jotka ovat oikeutettuja kalastamaan tilan kalastusoikeuteen kuuluvilla pyydyksillä, omistajien on päätettävä keskenään kuka kalastusoikeutta käyttää. Erityisperusteisten kalastusoikeuk- sien kohdalla pyydysten käytölle on määritelty pyyntipaikat, eikä näitä pyydyksiä saa käyttää muualla kuin maanmittaustoimituksissa vahvistetuissa pyyntipaikoissa.

Muiden lajien kalastukselle esitetään rajoitusta käyttää samanaikaisesti enintään viittä seisovaa verk- koa kalastusoikeuden omistavaa kiinteistöä kohti, jotta pyyntipaine pysyy kohtuullisena vesistöjen kokoon nähden.

12 §. Muiden lajien kalastusaika. Tenojoen sivuvesistöjen lohien nousualueilla kalastetaan verkoilla lohien ja taimenen lisäksi myös muita lajeja. Niiden kalastuksessa sallitut pyyntivälineet on lueteltu 2 §:n 2 momentissa. Muiden lajien kalastus verkoilla on sallittu toukokuun 20 päivästä elokuun 10 päi- vään saakka. Muun kalan pyynnin saaliina saadaan lähinnä harjusta ja vähäisemmässä määrin siikaa, haukea ja madetta. Kalastusaika on asetettu samaksi kuin Tenon rajajokiosuuden kalastussäännöstä.

13 §. Venekalastus. Pykälässä kiellettäisiin kalastus veneestä, jonka moottori on käynnissä tai joka on ankkuroitu virtaan. Kielto koskee myös kalastusvälineiden laskemista pyyntiin, kuten siimaa ja vie- hettä vapapyynnissä. Venekalastusta koskevaa pykälää ei ole nykyisessä kalastussäännössä ja suuri osa Suomelle kuuluvista sivuvesistöistä ei mahdollista venekalastusta. Koska veneen käyttöön Tenon pääuomassa on liittynyt epäselvyyttä ja rajajokiosuuden uudessa kalastussäännössä venekalastusta koskevia määräyksiä on tiukennettu ja tarkennettu epäselvien tilanteiden poistamiseksi, se on katsottu tarpeelliseksi liittää myös sivuvesien kalastussääntöön. Yleisemmin kiellon tarkoitus on estää hyvien pyyntipaikkojen varaamista ankkuroitumalla niiden läheisyyteen kalastusta varten.

3 luku **Pyyntivälineitä koskevat tekniset säännökset**

14 §. Pyydysten merkintä. Pyydysten merkintää koskevissa määräyksissä nykyisessä kalastussäännös- sä merkkeinä mainitut vedenpinnan yläpuolelle ulottuvat risukimput on korvattu säännöksillä, jotka

vastaavat kalastusasetuksen 7 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisia vaatimuksia. Pykälän mukaan pyydykset olisi merkittävä siten, että ne ovat selvästi muiden vesistöissä liikkuvien havaittavissa eli vähintään 15 senttimetriä veden pinnan yläpuolelle ulottuvalla koholla taikka vähintään 40 senttimetriä vedenpinnan yläpuolelle ulottuvaan lippusalkoon kiinnitetyllä lipulla, jonka lyhyimmän sivun pituus on vähintään 15 senttimetriä.

Pyydyksissä tulisi ilmoittaa myös pyydyksen asettajan nimi ja yhteystiedot. Näiden lisäksi olisi ilmoitettava kiinteistö, jolle kalastusoikeus kuuluu, koska kalastusoikeudet alueella on määritelty kiinteistöittäin. Valvonnan helpottamiseksi on määritelty aiempaan tapaan, että pyydyksen asettajaa koskevat tiedot on kiinnitettävä pyydyksen päässä näkyvään kellukkeeseen tai padoissa poikkipadon uloimpaan vaajaan tai pukkiiin.

Määräysten sisällyttäminen kalastussääntöön on katsottu tarpeelliseksi, jotta Tenon rajajokiosuuden kanssa yhtenäinen merkintätapa olisi käytössä yhtenäisesti sivuvesistöissä riippumatta siitä, miten kalastusasetuksen 7 §:n säännöksiä vesiliikenteen käyttämistä alueita tulisi soveltaa.

15 §. Muut pyydystekniset säännökset. Kalastusvälineiden materiaalien osalta tapahtuu tuotekehitystä ja uudet materiaalit tai muut tekniset ratkaisut saattavat kasvattaa pyydysten pyyntitehoa huomattavasti. Tällaisten muutosten ennakointi on hyvin vaikeaa kestävän kalastuksen mitoittamisessa. Tästä syystä lohen- ja taimenenpyynnissä käytettyjen perinteisten pyydysten rakennetta, mittoja sekä valmistusmateriaaleja koskevia ominaisuuksia on tarpeellista määritellä riittävän tarkasti. Tenojoen sivuvesistöissä käytettävien perinnepyydysten pyydystekniset vaatimukset on määritelty tarkasti Tenojoen rajajokiosuutta koskevassa kalastussäännössä (Tenojoen kalastussopimuksen liite 2).

Koska sivuvesistöjen kalastusoikeuden haltijat ovat lähes poikkeuksetta samoja kuin Tenon rajajokiosuudella, näitä määräyksiä ei ole toistettu sivuvesistöjen kalastussäännössä. Pykälässä esitetään, että rajajokiosuuden kalastussäännön kyseisiä pyydysteknisiä säännöksiä olisi sovellettava myös sivuvesistöissä. Tämä koskee pyydysten solmuvälin ja langan laatua (21 §), padon rakennetta (22 §), lohen ja meritaimenen pyyntiin tarkoitettua seisovan verkon rakennetta (23 §), verkkopyydyksillä tapahtuvaa muun kalan pyyntiä (25 §) sekä syväväylän ja pyydysten välisiä etäisyyksiä. Syväväylän ja pyydysten välisen etäisyyksien noudattaminen on erityisen tärkeää sivuvesistöissä, missä uomat ovat Tenojokea pienempiä ja määräysten vastaisesti asetettu pyydys saattaa estää vaelluskalojen kulun ylävirtaan hyvin tehokkaasti.

Pyydysteknisissä säädöksissä ei viitata Tenon rajajokiosuuden kalastussäännön 28 §:ään, joka koskee pyydysten nostamista pois vedestä, koska kalastuslain 48 §:n 2 momentin pyydyksen merkintään käytettäviä välineitä ei saa asettaa tai jättää veteen ilman pyydyksiä.

Pykälän kolmannessa momentissa säädettäisiin Pulmankijärven lohenpyyntiä koskevasta poikkeuksesta. Koska Pulmankijoen vesistön lohikanta on pääosin hyviin pienikokoista, muuta aluetta koskevista määräyksistä poiketen verkon pienin sallittu solmuväli lohen kalastuksessa Pulmankijärnessä olisi 45 millimetriä.

4 luku **Saalista koskevat säännökset**

16 §. Lohen pyyntimitta. Pykälän mukaan saaliiksi otettavan lohen alamitta olisi 30 senttimetriä. Koska kalastussääntö koskee jokialuetta, johon kalat ovat nousseet kutuvaellukselle, voidaan alamitta asettaa suhteellisen alhaiseksi. Korkeamman alamitan asettaminen ei olisi perusteltua, koska sillä ei saavutettaisi jokialueella hyötyä kantojen elvyttämisessä. Pienikokoisimmat jokiin nousevat yksilöt ovat vain yhden vuoden meressä syönnöksellä viettäneitä ”tiddejä”, joiden määrässä ei ole havaittu vähentymistä toisin kuin suurikokoisten, yli kahden merivuoden kalojen osalla. Alamitan nostaminen päinvastoin lisäisi näiden suurikokoisten ja lohikantojen suojelun kannalta arvokkaiden emokalojen kalastuspainetta.

Taimenen osalta sivuvesissä noudatetaan kalastusasetuksen 2 §:n 3 kohdan 50 cm alamittaa. Vähimmäismitan määräämistavasta säädetään kalastusasetuksen 2 §:ssä.

Alamittoja pienempien kalojen sekä muiden määräysten vastaisesti pyydettyjen kalojen laskemisesta veteen on säädetty kalastuslain 58 §:ssä. Kalastuslain 58 §:n mukaan alamittaisen kalan pyytäminen on kielletty ja se on laskettava takaisin veteen. Myös kudun jälkeen jokeen talvehtimaan jääneiden kalojen pyynti on kielletty. Kutuvaelluksen jälkeen mereen palaavat lohet muodostavat tärkeän osan Tenojoen vesistön pienten sivujokien kutukannasta ja toisaalta talvikoiden kunto on talven jälkeen heikko ja käyttökelpoisuus ruokakalana huono, mistä syystä niiden pyynnin kieltö on tarpeen. Talvi-

koiden ja vähimmäismittaa pienemmän kalan lisäksi myös muut kalat on laskettava takaisin veteen jos ne on pyydetty sallitun kalastusajan ulkopuolella tai kielletyllä kalastusvälineellä tai -tavalla. Tällä tavoin saaliiksi saadut kalat on laskettava veteen riippumatta siitä, ovatko ne kuolleita vai eivät.

17 §. Saalisilmoitus rekisteriin. Kalastuksesta Tenojoen vesistössä Norjan kanssa tehdyn sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta ja soveltamisesta annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan kalastussäännön 30 §:ssä tarkoitettua saalistietoa koskevaa ilmoitusvelvollisuutta on noudatettava myös sopimuksen 2 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla Tenojoen vesistön lohennousu-alueella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin saalisilmoitusta koskevasta menettelystä. Pykälässä säädettäisiin saalisilmoituksen sisällöstä. Saalisilmoitusten tulee olla riittävän tarkkoja ja perustua kalastajan muistiinpanoihin. Saalispäiväkirjaa voidaan pitää paperilla tai sähköisesti. Kalastajan tulee ilmoittaa tiedot Tenojoen saalisrekisteriin, joka on sähköinen. Jokaisesta pyydetystä lohesta, meritaimenesta, merinieriästä, kyttyrälohesta ja kirjolohesta ilmoitetaan pyyntialue (vyöhyke), kalastuspäivämäärä, sukupuoli, paino ja pituus sekä pyyntiväline. Lisäksi ilmoitetaan vapautettujen kalojen lukumäärä. Ilmoitettavat tiedot on rajattu niin, että niiden avulla saadaan olennaista tietoa Tenon lohikantojen tilan seurantaan varten. Ilmoitusvelvollisuuden avulla on tarkoitus yhtenäistää menettelyjä saalistietojen keräämisessä valtioiden välillä. Koska kysymyksessä ovat erityisen arvokkaat lohikannat, on perusteltua säätää asiasta ilmoitusvelvollisuus.

18 §. Voimaantulo. Asetuksen on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä kesäkuuta 2017. Säädösvalmisteluprosessin vaatimien toimenpiteiden vuoksi aikaisempi voimaantulo ei ole käytännössä mahdollista. Asetuksella kumottaisiin Tenojoen kalastuspiirin sivuvesistöjen kalastussäännöstä annettu asetus (405/1990).

5. Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu virkatyönä maa- ja metsätalousministeriössä. Asetusehdotuksesta pyydettiin lausunnot ...

6. Vaikutukset

6.1 Ympäristövaikutukset

Tenon sivuvesiä koskevan asetuksen ympäristövaikutukset ovat selvästi myönteisiä. Lohen ja taimenen kalastuksen säätelyllä pyritään varmistamaan näiden lajien kestävä kalastusta ja edistämään poikastuotantoa. Tenojoen sivuvesiä koskevan asetuksen kalastussäännön kalastuksen säätelytoimet on suunniteltu niin, että ne täydentävät Tenojoen rajajokiosuutta koskevan Tenon kalastussopimuksen määräyksiä ja lisäävät emokalojen määrää ja parantavat poikastuotantoa erityisesti niissä lohikannoissa, joiden tila on tällä hetkellä heikko. Toimenpiteillä pyritään säilyttämään lohikantojen monimuotoisuus. Kalastusmääräykset on kohdennettu lohikantakohtaisesti ja kalastusmääräykset ovat lievempiä niissä sivuvesistöissä, joiden lohikannat täyttävät hoitotavoitteet.

Määräyksissä pyritään myös siihen että vaelluskalakantojen hoito perustuu tietoon. Ehdotetussa kalastuksen säätelyjärjestelmässä otetaan nykyistä Tenojoen sivuvesien kalastusta koskevaa asetusta paremmin huomioon kalakantojen luontainen elinkierto ja siinä esiintyvä vaihtelu.

Itämereen laskevissa lohikannoissa esiintyvän Gyrodactylus salaris -lohiloisen leviäminen Tenojoen vesistöön muodostaa riskin Tenon lohikannoille. Torjuntatoimista ja rajoituksista Tenon ja muiden Pohjois-Atlantiin laskevien vesistöjen kalakantojen suojaamiseksi Gyrodactylus salaris -loiselta säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (1376/2004). Asetuksessa säädetään syöttikalojen käytön, kalojen perkaamisen sekä kalastusvälineiden ja veneiden käytön rajoituksista. Kalastusvälineiden ja veneiden on oltava desinfioituja tai täysin kuivia. Asetusta on täydennetty kalanviljelyn osalta maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (839/2010). Loisen torjuntaa varten Lapin ELY-keskus on perustanut Inarin ja Utsjoen kuntiin desinfiointiasemaverkoston ja huolehtii lisäksi loisen torjuntatavoista ja leviämistä tiedottamisesta mm. pääteiden varrelle asetetuilla infotauluilla. Toimenpiteet palvelevat Gyrodactylus salaris -lohiloisen torjuntaa myös Tenon vesistön sivuvesistöissä. Koska asiasta on säädetty tarkemmin kyseisillä asetuksilla, nyt annettavassa asetuksessa on Gyrodactylus salaris -loisen torjuntaan liittyviä määräyksiä ainoastaan syöttikalojen käytöstä kalastuksessa.

6.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Tenojoen vesistöalue sijaitsee Utsjoen ja Inarin kuntien alueella, joka on saamelaiskäräjistä annetun lain (974/1995) 4 §:ssä määriteltyä saamelaisten kotiseutualuetta. Luontaiselinkeinoilla on vahva saamelaiskulttuurinen merkitys, joita ei voida arvioida rahassa. Kulttuurin kautta merkitys on suurempi kuin välitön taloudellinen ja työllisyysmerkitys. Luontaiselinkeinoihin on kuulunut se, että henkilöllä voi olla useita toimeentulonlähteitä. Paikallisten kalastajien pyytämällä lohella on suuri taloudellinen merkitys alueen kotitalouksille. Tenojoen vesistö perinteisine lohienkalastuksineen on elinehto Utsjoen jokisaamelaisen kulttuurin säilymiselle ja kehittymiselle. Kalastuskulttuuriin liittyvän perinteisen tiedon siirtyminen eteenpäin on tärkeää, jotta kulttuurin harjoittamisedellytykset säilyisivät.

Perustuslain 17 §:n 3 momentti sisältää saamelaisten aseman valtiosääntöoikeudellisen perustan. Säännöksen mukaan saamelaisilla alkuperäiskansana on oikeus ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Perustuslain säännös suojaa saamelaisten kulttuurimuotoa, johon kuuluvat heidän perinteiset elinkeinonsa kuten poronhoito, kalastus ja metsästyminen. Lohenkalastus Tenojossa liittyy kiinteästi saamelaiseen kulttuuriin. Pyyntikulttuuriin liittyvät perinteiset pyyntimuodot, kuten pato- ja lohiverkkokalastus. Lohikantojen kestävä käyttö on tärkeä edellytys saamelaisen kalastuskulttuurin harjoittamisedellytysten säilymiselle. Lohikantojen hoitotavoitteiden asettaminen kestäväälle tasolle ja kalastuksen sopeuttaminen näiden hoitotavoitteiden saavuttamiseen on tärkeä perusta kalastuskulttuurille.

Nykyisiin kalastusmääräyksiin verrattuna kalastusmahdollisuuksia muutetaan siten, että kalastusmahdollisuus lohiverkoilla tai padoilla säilyy laajimpana niissä sivuvesistöissä, joiden lohikantojen tila antaa edellytykset kalastukseen. Tenojoen sivuvesistöjen kalastus on ollut selvästi vähäisempää kuin Tenojoen rajajokiosuudella tapahtuva kalastus, sillä Tenojoen vesistön lohisaaliista vain n. 9 prosenttia pyydetään sivuvesissä. Useimmat sivuvesistöjen kalastuksen rauhoitusalueet ovat olleet käytössä jo useiden vuosien ajan, eri määräysten nojalla perustettuina tai suositusluonteisina. Nyt esitetty asetus ei merkitse laajoja muutoksia tässä suhteessa.

6.3 Taloudelliset vaikutukset

Tenojoen sivuvesien kalastuksella on merkitystä joillekin kotitalouksille kotitarvekalastuksen kautta. Utsjoen kirkonkylän osakaskunnassa osakkaiden myöntämällä kalastusluvilla käydään kauppaa. Lohenkalastuksen merkitys voidaan kuitenkin arvioida vähäisemmäksi kuin Tenojoen rajajokiosuuden kalastuksessa. Uusi asetus mahdollistaa kotitarvekalastuksen ja myös kalastuslupien myynnin myös jatkossa.

Kalastuslupien myynnin yhteydessä edellytetään jatkossa, että lupien luovuttaja on velvollinen järjestämään lupien ostajille pääsyn saalistietorekisteriin, mihin kalastajat ovat velvollisia ilmoittamaan omat saaliinsa Tenojoen kalastussopimuksen voimaansaattamislain määräysten mukaisesti. Kyseisen saalisrekisterin ylläpito kuuluu Luonnonvarakeskukselle, eikä saalisilmoitusvelvollisuus edellytä lupien myöntäjiltä omien rekistereiden perustamista. Tästä syystä saalisilmoitusvelvollisuudesta ei aiheudu merkittävää taloudellista rasitetta lupien luovuttajille.

6.4 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Nyt annettava asetus ei aiheuta merkittäviä muutoksia viranomaisten toimintaan.

7. Laintarkistus